

Ane F. & Ingmar Skutlaberg
Tore & Gunhild Fuglestad
Hilde F. & Tor Aksel Ramsli
Nedrebøvegen 544, Fuglestad 40, Nedrebøvegen 542
4389 VIKESÅ
Tlf. 51451104 / 51451189 / 51451328
aneskutlaberg@gmail.com / torefuglest86@gmail.com / tor_aksel@hotmail.com

28. FEBRUAR 2016

Norges vassdrags- og energidirektorat

Postboks 5091 Majorstua, 0301 Oslo

Høringsuttalelse til ny råvannskilde i Birkelandsvatnet i Bjerkreim Kommune

Vi er naboer av Bjerkreimsvassdraget, og bor i nedslagsfeltet til Birkelandsvatnet. I denne høringsuttalelsen vil vi komme med flere punkter vi mener NVE må ta med i betraktningen når det skal avgjøres om I.V.A.R. skal få konsesjon til råvannsuttak i Birkelandsvatnet.

Vi mener at NVE må avslå søknaden på grunn av følgende punkter:

- Birkelandsvatnet ligger i et område med utarbeidet landbruk, bebyggelse og allmenn ferdsel der faren for kommende restriksjoner er høy.
- Det er betydelige friluftsområder som blir berørt av et råvannsuttak og I.V.A.Rs eventuelle forbud mot fiske og friluftsliv.
- Konsekvensutredningen er mangelfull når det gjelder hvor langt laksen går og kan gå, når det blir sluppet vann fra Stølsvatnet.
- Fallrettighetene fra Stølsvatnet til Birkelandsvatnet er eid av privatpersoner i området.
- Atkomstvegen til anlegget er ikke godkjent for tungtransport, dette er ikke beskrevet i konsekvensutredningen.
- Det finnes et godt alternativ uten samme konflikter, som i lang tid har vært omtalt som ny råvannskilde: Store Myrvatn. Økonomisk sett blir det i konsekvensutredningen gjort tydelig at Birkelandsvatnet er det eneste reelle alternative I.V.A.R vurderer. Vi mener at tallene som blir lagt fram for Store Myrvatn alternativet bærer preg av kraftig overprising.
- Null alternativet bør tillegges mer vekt, da lekkasjen fra det eksisterende ledningsnett til I.V.A.R sine tilknyttede kommuner er estimert til ca 40%.
- Bjerkreimsvassdraget er et vernet vassdrag. Hva er et vedtak om vern verdt, hvis det ikke verner vassdraget mot betydelige inngrep som et råvannsuttak?

Vi mener på grunnlag av punktene over at **NVE må avslå I.V.A.R sin konsesjonssøknad** om bygging og drift av råvannsuttak fra Birkelandsvatnet. Vedlagt finnes en utdypning til hvert av punktene nevnt ovenfor.

Med vennlig hilsen

Ane F. & Ingmar Skutlaberg

Tore & Gunhild Fuglestad

Hilde F. & Tor Aksel Ramsli

Vedlegg

Birkelandsvatnet ligger i et område med utarbeidet landbruk, bebyggelse og allmenn ferdsel der faren for kommende restriksjoner er høy.

Landbruk, bebyggelse, ferdsel og næringsvirksomhet i områdene rundt Birkelandsvatn vil sannsynligvis bli pålagt strengere klausuleringer over tid dersom råvannsuttak blir etablert. På folkemøtet i Samfunnshuset på Vikeså 21. januar 2016, ble I.V.A.R. flere ganger spurt om de kunne gi garantier for at ikke råvannsuttak vil medføre, eller utløse søknader om, klausuleringer. Slike garantier kunne og ville IVAR naturligvis ikke gi. Det er åpenbart at alle nye forskrifter, norske eller europeiske, automatisk vil medføre ytterligere klausuleringer. I tillegg kommer de klausuleringene IVAR eventuelt selv måtte ta initiativ til.

Lengst inni dalen her vi bor ligger Stølsvatnet og Romsvatnet. Der var det før tre flotte gårder med utmerket landbruksjord som nå ligger brakk. Gode friluftsområder er underlagt strenge restriksjoner.

Vår bekymring mtp omfanget av klausulering har blitt møtt med at renseanlegget ved Langevatn vil være tilstrekkelig til å kunne rense vann så skittent som i de store elvene i Europa. Men hvor mye stoler IVAR selv på at barrieren ved Langevatn er tilstrekkelig? IVAR planlegger at råvannet fra Birkelandsvatnet skal fraktes til den nåværende tunnelen fra Støls-/Romsvatnet til Langevatn. Da burde områdene rundt Støls-/Romsvatnet kunne frigis når reserven i Birkelandsvatn (2-3 måneder vannforsyning) er etablert. Men også i et slikt scenario mener IVAR det er nødvendig å ha Støls-/Romsvatn som en reserve. Dette i tilfelle sabotasje på renseanlegget eller for eksempel en flystyrt i Birkelandsvatnet. Nye restriksjoner kommer altså på toppen av de eksisterende.

Birkelandsvatnet ble på folkemøtet sammenlignet med andre store drikkevann som Mjøsa. Dette er ikke sammenlignbart da Birkelandsvatnet er en brøkdal i størrelse og volum. Ved endringer i drikkevannsdirektivet vil det ha større innvirkninger på Birkelandsvatnet, da en overskrider grenseverdiene for vannkvalitet tidligere enn de store vannkildene. Vi mener også det vil være stor sannsynlighet for at storsamfunnet velger restriksjoner i stedet for avbøtende tiltak i en distriktskommune enn i folkerike områder som ved Mjøsa.

Vi mener det utgjør en for stor risiko å la I.V.A.R. få konsesjon på Birkelandsvatnet, og ber NVE anmode I.V.A.R. om å benytte seg av Store Myrvatn som ikke har noen form for bebyggelse og jordbruksområder i nedslagsfeltet. Hvis det mot formodning skulle bli gitt konsesjon, mener vi at NVE må pålegge I.V.A.R. å frigi områdene rundt Stølsvatnet og Romsvatnet og gi juridisk bindende garantier mot klausuleringer utover Vannlovens generelle bestemmelser. Støls-/Romsvatn-området bør tilbys til bønder i området, eller til Bjerkreim kommune. Dette kan gjøres så snart renseanlegget blir satt i drift. I.V.A.R. vil da ha buffer i Storavatnet i 2-3 måneder, bufferen øker til 4-5 måneder dersom lekkasjer på ledningsnettet utbedres.

Det er betydelige friluftsområder som blir berørt av et råvannsuttak og I.V.A.R.s eventuelle forbud mot fiske og friluftsliv.

Rundt dagens drikkevann (Støls- og Romsvatnet) er forbudene betydelige, det er ikke lov å fiske eller fyre leirbål. Områdene som har flere merkede turløyper og har god forbindelse til Brekko, kunne hatt flotte oppkjørte skiløyper på vinterstid. Det er også flotte trilleveier for hele familien på sommertid. På spørsmål fra publikum under folkemøtet ble det poengtert at det i dag er mange friluftaktiviteter som er forbudt rundt nåværende drikkevann. I.V.A.R. svarte at litt fiske og et lite bål er ubetydelig. Likevel er det skiltet forbud mot slik bruk av området. Vi er kritiske til at det nedlegges forbud mot aktiviteter det ikke er nødvendig å forby.

Det er en mangel i konsesjonssøknaden når det skrives at det er lite friluftsliv i området. Det har ikke vært greit å reklamere for området siden det allerede er så strenge restriksjoner i de fineste delene rundt. På turkartet utviklet av landbrukskontoret i Bjerkreim kommune ser dere at det er inntegnet løyper i området.

Konsekvensutredningen er mangelfull når det gjelder hvor langt laksen går og kan gå, når det blir sluppet vann fra Stølsvatnet.

Vi stiller spørsmål til om det er gjort tilstrekkelige vurderinger her. Konsekvensutredningen sier at laksen ikke går høyere opp enn Birkelandsvatnet i den vestre enden av vannet. Dette er jo ikke så rart siden de større bekker/elver er regulert. Hva vil skje når det igjen skal renne vann fra elveløpet i Stølsvatnet og ned til Birkelandsvatnet? Vil laksen/ørreten gå opp her, og elva plutselig bli tørrlagt? Laksen går i østre del høyere opp enn Birkelandsvatnet.

På folkemøtet ble det stilt spørsmål om I.V.A.R. kunne ta ut 2,5m³/s i Birkelandsvatnet, samtidig som de tok ut den mengden vann de allerede har konsesjon på fra Roms/Stølsvatnet. Dette kunne I.V.A.R. bekrefte at de kunne. Vi er skeptiske til at I.V.A.R. har muligheten til dette. Det er ingen som kan spå været langt frem i tid, og vatnet som er Støls- og Romsvatnet bør kun brukes til å kompensere for uttaket på 2,5m³/s i Birkelandsvatnet. Etter å ha lest igjennom konsekvensutredningen ser vi at det er flere mangler, og det kan virke som om dokumentet ikke er oppdatert siden 2010, da det ble skrevet første gangen.

Fallrettighetene fra Stølsvatnet til Birkelandsvatnet er eid av privatpersoner i området.

Det er for oss kjent at privatpersoner i vår familie fortsatt eier fallrettigheter til Stølsvatnet. De har skjøtet på elven (som nå er tørrlagt) fra bredde til bredde. Skjøtet stod i sin tid på oldefar Ivar Fuglestad, dette finnes i arkiver fra da Stølsvatnet og Romsvatnet ble tatt til drikkevann.

Et av argumentene til I.V.A.R for å ikke bruke Store Myrvatn som drikkevann, er at det vil være et fordyrende element at LYSE eier fallrettighetene til dette vannet. Viss konsesjon blir gitt og Stølsvatnet blir reservedrikkevann mener vi at det må kompenseres for leie av fallrettighetene her.

Atkomstvegen til anlegget er ikke godkjent for tungtransport, dette er ikke beskrevet i konsekvensutredningen.

Fv. 111 som er eneste atkomstveg til deponi og anleggsplass er dårlig. Denne veien er ikke godkjent for tungtransport. I vestre del av Fuglestadvatnet er det flere steder veien synker ut i ura ned mot vannet. Vi stiller oss svært skeptiske til at denne veien skal tåle mer trafikk enn det den gjør i dag. Den er smal og det er flere steder vanskelig å møte trafikk. Veggen som går på nedsiden av låven på Fuglestad og svingen ned mot Nedrebø, blir daglig brukt av barn som både venter på skolebuss og krysser veggen for å komme til lekekamerater. Det er ingen busslomme eller belysning her. Veggen er uoversiktlig og smal. På svingen rett overfor bebyggelse (Nedrebøvegen 544) er det farlig om lastebil og personbil møtes. Enda farligere om lastebil møter lastebil. Om en bil skulle gå ut her vil den havne i husveggen. Støy i byggeperioden vil og være betydelig for denne bebyggelsen pga. stor trafikk. Videre innover fra Nedrebø til Birkeland ligger veggen tett på hus, og mye barn leker og sykler i områdene i og rundt veggen.

Som avbøtende tiltak om det gis konsesjon må I.V.A.R. sørge for at veien fra E39 ved Søyland og inn til anleggsområdet holder lovlig standard for det den skal brukes til. Det må legges til rette for sikker skoleveg og ferdsel på fritid for alle myke trafikanter som bor langs atkomstvegen. I tillegg må det for de som vil rammes av støy på grunn av stor trafikk få tilbud om støyskjerming mot veien. Svingen over bolighus Nedrebøvegen 544 må sikres.

Det finnes et godt alternativ uten samme konflikter, som i lang tid har vært omtalt som ny råvannskilde: Store Myrvatn. Økonomisk sett blir det i konsekvensutredningen gjort tydelig at Birkelandsvatnet er det eneste reelle alternative I.V.A.R vurderer. Vi mener at tallene som blir lagt fram for Store Myrvatn alternativet bærer preg av kraftig overprising.

Teknisk Ukeblad omtaler i 2001 under overskriften "Miljøriktig forsyning" de konkrete planene for bruk av Store Myrvatn som fremtidig råvannskilde for Nord-Jæren. Bakgrunnen er samarbeidet mellom I.V.A.R og Lyse som daterer til 1998. I.V.A.R ville bruke Store Myrvatn som råvannskilde og Lyse ville oppgradere og øke kraftproduksjonen for Maudal kraftverk. Det ble da operert med to alternativ;

A: legge ned Maudal kraftstasjon og bygge ny kraftstasjon ved Espeland ved Birkelandsvatnet. Drikkevannet ville blitt hentet ut etter at det hadde produsert kraft. Det ville gitt en kraftproduksjonsøkning på 43 GWh i forhold til dagens situasjon med Maudal kraftverk. (Restverdien av Maudal kraftverk var i 1998 anslått til 170 mill, med ca 35 års levetid igjen. Det er nå betraktelig redusert.)

B: Beholde Maudal kraftverk i drift, men bygge et nytt småkraftverk ved Espeland, med inntak fra Store Myrvatn. Drikkevannet ville blitt hentet ut etter at det hadde produsert kraft. Det ville gitt en kraftproduksjonsøkning på 14,5 GWh.

I konsekvensutredningen er ikke disse alternativene nevnt og derfor ikke tatt med i kostnadsberegningen. Det gir derfor en uriktig fremstilling av økonomiske fordeler og ulemper med Birkelandsvatnet og Store Myrvatn.

Største prosentdel av I.V.A.R. og LYSE eies av samme kommuner (ca 62%). Det må da være mulig for disse kommunene og selskapene å samkjøre drikkevannsuttak og kraftproduksjon. NVE må utøve sin myndighet og gjøre det som er best for miljøet, med ny grønn kraft og for vernet laks og jordbruket. Ved å heller gi disse selskapene konsesjon på

kraftproduksjon og råvannsutttak fra Store Myrvatn sikrer en økt kraftproduksjon, ingen fare for klausulering og samkjørte anleggsperioder og anleggsområder.

Samfunnsøkonomisk blir det sagt at Birkelandvatnet er det mest gunstige. Her mener vi det må sees over et 50 års perspektiv. Da vil fordyrende byggeprosesser og hindringer for utvidelse av jordbruk også ha en stor betydning.

På 50 år vil Alt 1: Birkelandvatnet koste 750 mill.kr i tapt kraftproduksjon (15 mill * 50 år). Alt 2: Store Myrvatn vil ha en inntjening på 500 mill.kr i økt kraftproduksjon (43 GWh å 0,20 NOK * 50 år). Da utgjør forskjellen på anleggskostnadene på 593 mill.kr i favør Birkelandvatnet plutselig lite i et 50 års perspektiv. For samfunnet for øvrig så vil Alt 2: Store Myrvatn ha en kostnad som er over 650 mill.kr lavere enn for Alt 1: Birkelandvatnet over en periode på 50 år.

I.V.A.R argumenterer med mye høyere driftskostnader for Alt. 2: Store Myrvatn. Men at det skal koste mer enn 13 mill.kr i året (650 mill / 50 år) å drifte en tunnel fra Espeland til Birkeland har vi liten tro på.

NVE må sørge for at Store Myrvatn-alternativet med en ny kraftstasjon på Espeland, som erstatter Maudal kraftverk, blir vurdert igjen.

Null alternativet bør tillegges mer vekt, da lekkasjen fra det eksisterende ledningsnettet til I.V.A.R sine tilknyttede kommuner er estimert til ca 40%.

I.V.A.Rs behov for drikkevann kunne vært betydelig redusert, nærmest halvert om, om I.V.A.R hadde satt krav til sine tilknyttede kommuner om å utbedre ledningsnettet for lekkasjer. I.V.A.R kunne ha satt det som et krav at ledningsnettet skulle ha maksimalt 5% lekkasje, før en fikk koble seg til I.V.A.Rs vannforsyningsnett. På denne måten ville kommunene blitt tvunget til å utbedre dårlige og utslitte rør. Nå kan de heller skyve dette problemet foran seg, i visshet om at I.V.A.R skaffer mere vann ved behov.

Bjerkreimsvassdraget er et vernet vassdrag. Hva er et vedtak om vern verdt, hvis det ikke verner vassdraget mot betydelige inngrep som et råvannsutttak?

Vernet for Bjerkreimsvassdraget gir primært utslag i at en ikke får konsesjon til kraftverk over 3MW i vassdraget og at en har et 100-meters belte med byggeforbud langs hele vassdraget. I et kraftverk blir vannet "lånt" for så å bli tilbakeført til vassdraget. De fleste kraftverk blir pålagt å slippe minstevannføring for å sikre forholdene til fisk og fauna.

Det omsøkte råvannsutttaket til I.V.A.R tar ut 2,5m³/s med vann fra vassdraget. Dette er vann som blir "tatt" og aldri ført tilbake. Da Bjerkreimsvassdraget ble vernet, var vel intensjonen å hindre at inngrep som fikk store konsekvenser for vassdraget, ikke skulle gjennomføres.